

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Υπό κ. Μ. ΣΙΩΤΟΥ

Α'. Οργάνωσις

Υπό την αίγίδα του ειδικού Τμήματος Μελετών του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών επί των θεμάτων «Εκκλησία και Κοινωνία» («The Working Committee of the Department on Church and Society») έλαβε χώραν εν Θεσσαλονίκη, από της 25ης Ιουλίου μέχρι της 2ας Αυγούστου 1959, Διεθνής Χριστιανική Κοινωνιολογική Συνδιάσκεψις προς μελέτην των σοβαροτάτων προβλημάτων, των αναφυσμένων εις τας υπαναπτύκτους ίδιας χώρας της 'Ασίας, της 'Αφρικῆς και της Λατινικῆς 'Αμερικῆς, κατόπιν της παρουσιαζομένης εις τας χώρας ταύτας μεταπολεμικῶς ραγδαίας κοινωνικῆς, έκπολιτιστικῆς, οικονομικῆς και πολιτικῆς ἀλλαγῆς.

Τὰ ἐκ τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς δημιουργούμενα προβλήματα, αἱ ἐξ αὐτῶν συνέπειαι καὶ ἡ εὐθὺνῆ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἔναντι τῆς δημιουργουμένης νέας κοινωνικῆς καταστάσεως, ὑπῆρξαν τὸ θέμα τῆς Συνδιασκέψεως ταύτης, σκοπὸς δὲ ἡ ἐπὶ τῷ αὐτῷ συγκέντρωσις τῶν ειδικωτέρων ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων, ἀντιπροσώπων πολλῶν χωρῶν, ἡ μετὰ αὐτῶν ἀλληλογνωριμία καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν γνώσεων καὶ τῶν σκέψεων των πρὸς μίαν καλυτέραν ἀπὸ κοινοῦ μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, ὡς καὶ τῶν ἔναντι τῆς ἀλλαγῆς ταύτης ὑποχρεώσεων τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἡδὴ ἀπὸ τῆς Β' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Εκκλησιῶν, τῆς συνελευθούσης κατὰ τὸ ἔτος 1954 ἐν Evanston, Illinois, εἶχε γίνεαι αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς συστηματικωτέρας μελέτης τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς. Οἱ κατευθύνοντες τὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Εκκλησιῶν ἐσκέφθησαν τότε, ὅτι αἱ συντελούμεναι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐν 'Ασίᾳ, 'Αφρικῇ καὶ Λατινικῇ 'Αμερικῇ τεραστίας σημασίας κοινωνικαί, οικονομικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀλλαγαί, ὡς γεγονὸς ἀδιαμφισβήτητον καὶ λίαν ἐκτεταμένον, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀφίσωσιν ἀσυγκίνητον καὶ ἀδιάφορον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, καθόσον αἱ ἀλλαγαὶ αὗται, συντελούμεναι εἰς ταχύτατον ρυθμὸν, προκαλοῦν μέγαν καὶ ἄμεσον κίνδυνον ὑπαγωγῆς τῶν χωρῶν τούτων ὑπὸ τὸν ἑλεγχον κοσμοθεωριῶν ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς «ἀλλαγῆς», ὡς καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς πόθους καὶ τὰ ἰδεώδη τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὴν ραγδαίαν κοινωνικὴν ἀλλαγὴν προκαλοῦν εἰς τὸν μεταπολεμικὸν κό-

σμον ή καταπληκτική πρόοδος του τεχνικού πολιτισμοῦ, ή συνεχής επέκτασις του νέου αίσθηματος περί των βασικών ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ή έντονος ἀπαιτήσις τῆς κοινωνικῆς καί τῆς διεθνούς δικαιοσύνης, ή ἀξίωσις πρὸς ἔθνικὴν καί οικονομικὴν αὐτοδιάθεσιν τῶν λαῶν, καί ή συχνοτάτη ἐξέγερσις τῶν μαζῶν κατὰ τῶν κρατουσῶν πολιτικῶν, οικονομικῶν, κοινωνικῶν, ἐνίοτε δὲ καί κατ' αὐτῶν τῶν θρησκευτικῶν καταστάσεων.

Ἡ ἡγεσία τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καί τῶν κατὰ τόπους ὑπευθύνων κρατῶν παρακολουθεῖ μετὰ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος καί μετὰ τῆς δεούσης σοβαρότητος τὰ ἐκ τῆς ἀλλαγῆς ταύτης δημιουργούμενα προβλήματα, τὴν μελέτην τῶν ὁποίων ἔχει ἐμπιστευθῆ εἰς τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονας. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἂν καί δὲν ἀποτελεῖ οὔτε πολιτικόν, οὔτε κοινωνικόν, οὔτε οικονομικὸν σύστημα, ἐνδιαφερομένη ὅμως διὰ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀπρόσκοπτον ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἤτοι διὰ τὴν ἐν τῷ Χριστῷ σωτηρίαν πάντων, δὲν πρέπει καί δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀδιάφορος ἔναντι τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἐμποδίζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πνευματικοῦ του προορισμοῦ, ὅστις, κατὰ βεβαιωθείσαν κοινὴν πείραν, μεγάλως ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν πολιτικῶν, οικονομικῶν καί κοινωνικῶν δεδομένων τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν, ή ραγδαία κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ἀποκαλύπτει καί αὕτη τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἀδιάλειπτον δρᾶσιν τοῦ Θεοῦ, συμβολίζει δὲ καί τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας ριζικῆς ἐσωτερικῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς μετανοίας. Συγχρόνως, αὕτη ἀποτελεῖ τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον νέαν κλήσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀπευθυομένην πρωτίστως πρὸς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ἵνα πρῶται αὗται λάθωσι μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ κατευθυομένην ἀνακαίνισιν τοῦ κόσμου.

Ἡ ἐντὸς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ τοποθέτησις τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς ἀπαιτεῖ τὴν ἐκ μέρους τῶν Χριστιανῶν ἀναγνώρισιν τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἀλλαγῆς ταύτης, ὑπακοὴν εἰς τὸ δι' αὐτῆς ἐκφραζόμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί δρθὴν τοποθέτησιν ἐνὸς ἐκάστου ἐντὸς αὐτῆς. Ὑπακοὴ ὅμως καί θέσις τοῦ Χριστιανοῦ ἔναντι τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ἀλλαγῆς σημαίνουν δρᾶσιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀλλαγῆς προβλημάτων. Διὰ τοῦτο καί αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν, ὅπως διὰ τῆς συνεργασίας των καθορίσωσι τὰς βασικὰς ἐκείνας ἀξίας, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ σεβασθῶσι τὰ διάφορα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά καί ἐκπολιτιστικά συστήματα, καί χάριν τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ ἀνθρώπου, καί χάριν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ. Ἡ συμβολὴ αὕτη τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ἔχει παρὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποτροπὴν τῶν ἐκ τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς κινδύνων καί εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς πνευματικότητος καί τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Ὑπὸ τὸ πρῶτον τοῦτο, τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν συνέστησεν εἰδικὸν τμήμα μελετῶν ἐπὶ τῶν θεμάτων «Ἐκκλησία καί Κοινωνία» (Church and Society), διὰ τῆς συστηματικῆς ἐργασίας τοῦ ὁποίου καί διὰ τῆς ἐν αὐτῷ συντελεσθείσης ἐπὶ τριετίαν ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν ἐκ τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς προβλημάτων, συνετάγησαν αἱ εἰσηγήσεις τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελ-

θούσης Συνδιασκέψεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων καὶ ἐγένοντο αἱ κατ' αὐτὴν σχετικαὶ ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις. Οὕτως, ἡ Συνδιάσκεψις τῆς Θεσσαλονίκης ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν τῆς ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἐτῶν διεξαγομένης συστηματικῆς μελέτης τῶν θεμάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς ὑπὸ ἐκλεκτῶν κοινωνικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων τῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας (Ἰνδιῶν, Ἰνδονησίας, Ἰαπωνίας), Ἀφρικῆς (Γκάνας, Καμερόν, Βορείου Ροδεσίας, Κένυας, Ἐνώσεως Νοτίου Ἀφρικῆς), Μέσης Ἀνατολῆς (Διζάνου καὶ Αἰγύπτου), καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς (Βραζιλίας, Οὐραγουάης, Παραγουάης, Χιλῆς).

Ἡ Συνδιάσκεψις τῆς Θεσσαλονίκης συνεκλήθη ὡς μία περαιτέρω φάσις τῆς οὕτω συντελουμένης μελέτης τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, οὐχὶ δὲ πρὸς λήψιν ὀριστικῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ πρὸς σύνταξιν ἐμπεριστατωμένων ἐκθέσεων ἐπὶ τῶν πορισμάτων αὐτῆς, πρὸς περαιτέρω τούτων μελέτην ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ πρὸς ὑποβολὴν ὑπ' αὐτῆς προτάσεων εἰς τὴν ἐν Ρόδῳ, ἀπὸ 19—28 Αὐγούστου 1959, Συνέλευσιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν προσεχῆ Γ' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐνταῦθα δύνχεται νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς προσπάθειας ταύτης τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐτοιμάζεται καὶ ἡ ἔκδοσις δύο λίαν ἐμπεριστατωμένων ἔργων· τοῦ ἑνὸς ὑπὸ τοῦ Ὀλλανδοῦ καθηγητοῦ τῆς Κοινωνιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Χάγης κ. Egbert de Vries, ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ταχεῖαι κοινωνικαὶ μεταβολαί, ὡς χριστιανικὸν πρόβλημα», καὶ τοῦ ἑτέρου ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ τμήματος «Church and Society» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κ. Paul Abrecht, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς».

Τὴν εὐθύνην τῆς διοργανώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Θεσσαλονίκης εἶχε δεκαπενταμελὴς ἐπιτροπὴ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀναφερθέντος Ὀλλανδοῦ καθηγητοῦ κ. de Vries. Καθῆκοντα Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Συνδιασκέψεως ἐτέλει ὁ ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς εἰδικὸς ἐπιμελητὴς τοῦ Τμήματος Μελετῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν αἰδεσιμώτατος Daisuke Kitagawa, χρέη δὲ Γραμματέων οἱ αἰδεσιμώτατοι Paul Abrecht, Γραμματεὺς τοῦ Τμήματος «Church and Society», καὶ Robert S. Billheimer, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Τμήματος Μελετῶν «Division of Studies». Τοπικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Walter S. Kilpatrick, Christopher King, ἀντιπροσώπων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἑλλάδι, τοῦ Howard W. Johnston, Διοικητοῦ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου «Ἀνατόλια», τοῦ Bruce M. Lansdale, Διευθυντοῦ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀμερικανικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς, John Custer, Γραμματέως τῆς ΧΑΝ Θεσσαλονίκης, καὶ λοιπῶν, ἐπελήφθη πάντων τῶν ἐπὶ τόπου ζητημάτων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως. Πρὸς ἀπαντας τοὺς συνέδρους εἶχον ἀποσταλῆ ὑπὸ τῆς ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Συνδιασκέψεως, ἡ Δευτέρα Ἐκθεσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν εὐθύνην τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἔναντι τῶν περιοχῶν τῆς

ραγδαίας κοινωνικής αλλαγής, και ή υπό τόν τίτλον «Η άποστολή του χριστιανικού κόσμου εις τας περιοχάς της ραγδαίας κοινωνικής αλλαγής: προβλήματα και δυνατότητες» ειδική επί της Συνδιασκέψεως εισήγησις του Τμήματος Μελετών του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Γενικός Γραμματεὺς τῆς Συνδιασκέψεως κ. Daisuke Kitagawa ἀφίχθη εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Γραμματείας ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως. Ἐν συνεχείᾳ κατέφθانون καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ οἱ 139 σύνεδροι, προερχόμενοι ἐξ ὄλων τῶν χωρῶν καὶ ἀντιπροσωπεύοντες πλέον τῶν 40 Ἐκκλησιῶν. Ὡς τακτικοὶ σύνεδροι παρηκολούθησαν τὰς ἐργασίας τῆς Συνδιασκέψεως καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων, τῆς ΧΑΝ, τῆς Παγκοσμίου Φοιτητικῆς Ὀργανώσεως, τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου Ἱεραποστολῶν, τῆς Ἐνώσεως Βιβλικῶν Ἐταιρειῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Τὰς ἐργασίας παρηκολούθησε καὶ ὁ Γενικός Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν αἰδεσιμώτατος Δρ. Willem A. Vissert't Hooft, ὅστις καὶ ὠμίλησε δις ἐπὶ τῶν βιβλικῶν περικοπῶν τῆς κοινῆς πρῶτῆς προσευχῆς. Ἡ πολυμελής ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεῖα ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν κ. κ. Π. Κανελλοπούλου, Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Στ. Στεφανοπούλου, Ἀρχηγοῦ τοῦ Κοινωνικοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, Β. Ἰωαννίδου, Καθηγητοῦ, Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὀργανοκεντρίων, Π. Μπρατσιώτου, Κοσμητορὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Β. Ἐξάρχου, κοσμητορὸς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Χ. Φραγκίστα, Σ Ἀγαπητίδου, Ι. Καλογήρου καὶ Π. Χρήστου, Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, Ρ. Σκραντίδου, Οἰκονομολόγου, Γ. Καβαδία καὶ Ὁρ. Ἰατρίδου, Κοινωνιολόγων. Ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρέστησαν ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ ὁ τότε καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μ. Σιώτης, ὑπὸ τὴν περιωρισμένην ἰδιότητα τοῦ παρατηρητοῦ, ὡς καὶ ὁ πρᾶς τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν μόνιμος ἐν Γενεύῃ ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἐθνoῦ, Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Τιμιάδης. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἀντεπροσώπευσεν ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμ. Ignatios Hazim. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν συνέδρων ἦσαν κοινωνιολόγοι καὶ οἰκονομολόγοι.

Β'. Ἐργασίαι

Τὴν πρῶταν τῆς 25ης Ἰουλίου, πρώτην ἡμέραν τῆς Συνδιασκέψεως, ἤρχισεν ἡ ἐγγραφή τῶν συνέδρων ἐν ταῖς γραφεῖσις τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου «Ἀνατόλια», εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ ὁποῦ ἐστεγάσθησαν ἅπαντες οἱ σύνεδροι καὶ διεξήχθησαν αἱ ἐργασίαι τῆς Συνδιασκέψεως. Τὴν 17.30' τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐγένετο ἡ πανηγυρικὴ ἐνάρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐν ἀρχῇ ταύτης, ἀνεπέμφθη δέσις ὑπὲρ τῆς εὐδοώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως ὑπὸ τοῦ Μεθοδιστοῦ Ἱερέως Dr. Daniel T. Niles, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐνώσεως τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου Ἀρχιμανδρίτου

Αϊμιλιανού Τιμιάδου· ἐπηκολούθησαν χαιρετιστήρι·οι προσφωνήσεις ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλοπούλου, τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Παπαηλιάκη, τοῦ Πρυτάνεως κ. Τσουτσουλοπούλου, τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου κ. Howard W. Johnston καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μπρατσιώτου, ὡς ἐκπροσώπου τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας. Διὰ τῶν προσφωνήσεων τούτων, ἐτονίζετο ἡ σπουδαίότης τῆς Συνδιασκέψεως καὶ ἐξεφράζοντο εὐχαὶ πρὸς εὐδωσίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς. Ἀξία ἰδιαιτέρας σημειώσεως τυγχάνει ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως γενομένη ἐξέτασις τῆς συμβολικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Ἑλλάς ὡς τόπος μιᾶς τοιαύτης Συνδιασκέψεως, καθόσον ἡ μὲν Θεσσαλονίκη ὑπῆρξε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τῆς ἱστορίας ἐξοχον κέντρον χριστιανικῆς δράσεως, ἡ δὲ Ἑλλάς εὐρίσκεται εἰς τὰ ὅρια μεταξὺ τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν χωρῶν. Μετὰ τὰς προσλαλιάς ταύτας, ἐπηκολούθησεν ἡ ἐμπνευσμένη εἰσήγησις τοῦ κ. Στ. Στεφανοπούλου, ἐπὶ τοῦ θέματος : «Ἡ χριστιανικὴ ἀλληλεγγύη ἔναντι τῶν χωρῶν τῶν ραχδαίων κοινωνικῶν μεταβολῶν».

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐδεξιῶθη τοὺς κ.κ. συνέδρους ὁ Ὑπουργὸς Γενικῆς Διοικητικῆς Βορείου Ἑλλάδος κ. Θεολογίτης εἰς τὸ Μέγαρον τῆς Στρατιωτικῆς Λέσχης Θεσσαλονίκης

Τὴν πρωτῶν τῆς Κυριακῆς, 26ης Ἰουλίου, οἱ κ.κ. σύεδροι παρηκολούθησαν τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱερῷ Νάῳ τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἰς ἣν καὶ ἐχοροστάτησεν ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Μετὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, οἱ σύεδροι παρηκολούθησαν ἐν τῷ Ἀμερικανικῷ Κολλεγίῳ τὴν βασικὴν εἰσηγήσιν τοῦ Προέδρου τῆς Συνδιασκέψεως καθηγητοῦ de Vries, ἐπὶ τοῦ θέματος : «Τί συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς ραχδαίας κοινωνικῆς ἐξελίξεως». Διὰ τῆς εἰσηγήσεως ταύτης, ὁ καθηγητὴς de Vries ἀνεφέρθη εἰς ὅλας τὰς συνεπείας τῆς ραχδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς καὶ εἰσηγήθη τὴν ἴδρυσιν διεθνoῦς Ὁργανισμοῦ πρὸς παρακολούθησιν τῆς ἀλλαγῆς ταύτης, καὶ ἔγκαιρον παροχὴν πάσης δυνατῆς βοηθείας εἰς τοὺς πάσχοντας λαούς.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἀνεγνώσθησαν εἰσηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος : «Αἱ Χριστιανικαὶ ἀρχαί, τὸ δίλημμα τοῦ κόσμου καὶ ἡ κοινωνικὴ εὐθύνη εἰς ἐποχὰς ραχδαίων κοινωνικῶν ἀλλαγῶν» ὑπὸ τῶν Dr. Heinz - Dietrich Wendland Καθηγητοῦ τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Münster τῆς Γερμανίας, καὶ M. M. Thomas, Διευθυντοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἰνστιτούτου πρὸς μελέτην τῆς κοινωνίας τῆς Βεγγάζης καὶ τῶν Ἰνδιῶν.

Τὴν 27ην Ἰουλίου, τρίτην ἡμέραν τῆς Συνδιασκέψεως, αἱ ἐργασίαι αὐτῆς ἤρχισαν διὰ κοινῆς πρωῒνης προσευχῆς, μετ' ἀναγνώσεως καταλλήλων πρὸς τὰ θέματα τῆς ἡμέρας βιβλικῶν περικοπῶν, καὶ βραχείας ἐπὶ τῶν περικοπῶν τούτων ὁμιλίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγένετο ἡ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ἡμέρας. Μετὰ τὴν πρωῒνην προσευχὴν ἀνεγινώσκοντο εἰς τὰς συγκεντρώσεις τῆς ὁλομελείας αἱ διάφοροι εἰσηγήσεις τῶν εἰσηγητῶν συμφῶνως πρὸς τὸ πρόγραμμα. Τοιαῦται εἰσηγήσεις ἐγένοντο τὴν πρωτῶν τῆς 27ης Ἰουλίου ὑπὸ τῶν Dr. Denys Lawrence Munby ὑφηγητοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης καὶ Dr. K. A. Busia, Καθηγητοῦ τῆς Κοινωνιολο-

γίας εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Κοινωνικῶν Μελετῶν τῆς Χάγης καὶ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Γκάννα ἀντιπολιτεύσεως, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ σχέσις τῶν οικονομικῶν παραγόντων πρὸς τὴν χριστιανικὴν εὐθύνην ἐναντι τῶν περιοχῶν τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς». Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀνεγνώσθησαν αἱ εἰσηγήσεις τῶν καθηγητῶν G. Kianò, τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κένυα καὶ Dr. Pierre Toureille, τοῦ Βελγικοῦ Κογκρέ, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ποῖον ἰδιαίτερον πρόσωπον διαδραματίζει ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀφρικῆς».

Τὴν πρώτην τῆς 28ης Ἰουλίου ἀνεγνώσθησαν αἱ εἰσηγήσεις τῶν Paul Abrecht, Γραμματέως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ Henry F. Makulu, Ἀφρικανοῦ ἱερέως καὶ ἐκδότου, τοῦ Isaac Chulu Mumpansa, Ὑπουργοῦ Ὀργανισμῶν τῆς Βορείου Ροδεσίας, τῶν ἐκ Βορείου Ροδεσίας αἰδεσιμωτάτων Frederick Thomas Sillet καὶ Peter Mathews, καὶ τοῦ Dr. Cornelis van Doorn, ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Κοινωνιολογικῶν Ἀρχείων τῆς Ὀλλανδίας, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ ἀνατομία τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς καὶ ἡ σκηνὴ τῆς Βορείου Ροδεσίας».

Τὴν ἐσπέραν τῆς 29ης Ἰουλίου ἀνεγνώσθησαν αἱ εἰσηγήσεις τῆς Mmie Chiyo Sakakibara, Καθηγήτριας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Τόκιο, καὶ τοῦ Dr. Daniel T. Niles, ἐκ Κεϋλάνης, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ποῖον πρόσωπον διαδραματίζει ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν».

Τὴν ἐσπέραν τῆς 30ης Ἰουλίου ἐγένοντο εἰδικαὶ εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς νεολαίας καὶ τῆς γυναικός, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαίτερας θέσεως τῶν τάξεων τούτων ἐντὸς τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς: ὠμίλησαν ὁ Philipp Potter, Γραμματεὺς τοῦ Τμήματος Νεολαίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ θέσις τῆς Νεολαίας ἐν τῇ ταχεῖα κοινωνικῇ ἀλλαγῇ», ὁ Waldo Cesar, Γραμματεὺς τοῦ Τμήματος «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Βραζιλίᾳ, ἐπὶ τοῦ θέματος «Τὸ ἐπαγγελματικὸν πρόβλημα τῆς νεολαίας καὶ ἡ ραγδαία κοινωνικὴ ἀλλαγῇ», ὁ M. M. Thomas, Διευθυντὴς τοῦ χριστιανικοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἰνδιῶν πρὸς μελέτην τῶν θεμάτων «Ὀρθοξεία καὶ Κοινωνία», ἐπὶ τοῦ θέματος «Αἱ κοινωνικαὶ καὶ ἐκπολιτιστικαὶ ἀπαιτήσεις τῆς νεολαίας τῆς Ἀσίας», ὁ Ἀρχιμ. Ἰγνάτιος Hazim, ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ κατάστασις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς», ὁ Walter Muelder, Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ συνεργασία ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς», ἡ κυρία Marion Forrester, ἀντιπροσωπεύουσα τὸ Ἰνστιτούτον οικονομικῶν ἐρευνῶν τῆς Ναϊρόμπης (Κένυα), ἐπὶ τοῦ θέματος «Ποῦ θὰ ἐδηγήσῃ τὴν γυναῖκα ἡ ραγδαία κοινωνικὴ ἀλλαγῇ», ὁ John Gatui, Πρεσβυτεριανὸς ἱερεὺς ἐκ Ναϊρόμπης, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ποῖαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων ἡ ραγδαία κοινωνικὴ ἀλλαγῇ», ἡ Miss Freda, Gwilliam, Γραμματεὺς τῆς Ἀγγλικῆς Ὑπηρεσίας Ἀποικιῶν διὰ τὰ ζητήματα τῆς γυναικειᾶς ἀγωγῆς, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ποῖα ἡ ὀρθὴ ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν παρεχομένων πολλῶν δυνατοτήτων μιᾶς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς», ὁ Ἀμερικανὸς Dr. Virgil A. Sly, Διευθυντὴς τοῦ τμήματος Ἱεραποστολῶν, ἐπὶ τοῦ θέματος «Αἱ Ἱεραποστολαὶ καὶ ἡ ραγδαία κοινωνικὴ ἐξέλιξις».

Παράλληλως πρὸς τὰς εἰσηγήσεις ταύτας, ἐγένοντο καὶ αἱ συσκέψεις τῶν ἀπὸ τῆς 27ης Ἰουλίου συσταθεῖσων ἐπὶ μέρους ἐπιτροπῶν πρὸς ἐξέτασιν πάντων τῶν ἐν τῇ εἰδικῇ ἐκθέσει ἀναγραφομένων θεμάτων, ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ὑπ' αὐτῆς παρεχομένων οδηγιῶν. Οὕτως, ἀπὸ τῆς 27ης Ἰουλίου, οἱ σύεδροι κατενεμήθησαν εἰς τρία τμήματα. Τὸ πρῶτον τούτων ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τοῦ θέματος «Ὁ ἄθροπος τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς καὶ ἡ εὐθὺνη τῆς Ἐκκλησίας», τὸ δεύτερον ἠσχολήθη ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ ραγδαία οἰκονομικὴ ἀλλαγὴ», καὶ τὸ τρίτον ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ χριστιανικὴ εὐθὺνη ἐναντι τῆς ραγδαίας πολιτικῆς ἀλλαγῆς». Ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιτροπῶν τοῦ πρώτου τμήματος ἐξητάσθησαν τὰ θέματα: «Τεχνικὴ πρόοδος», «οἰκογένεια», «παιδεία», «φυλετικαὶ διακρίσεις», «θρησκείαι» ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ δευτέρου τμήματος τὰ θέματα: «παράγοντες καὶ δυναμισμοὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀλλαγῆς», «καὶ συνέπειαι τῆς οἰκονομικῆς ἀλλαγῆς», «ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς καὶ ἡ ραγδαία οἰκονομικὴ ἀλλαγὴ», «ἡ καλυτέρα διάθεσις τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς» καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ τρίτου τμήματος τὰ θέματα: «σχέσις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας», «καὶ πολιτικαὶ κρίσεις τῶν χωρῶν τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς», «ἡ θέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὰς χώρας τῆς ραγδαίας πολιτικῆς ἀλλαγῆς καὶ τὴν πολιτικὴν καθόλου», «ἡ πολιτικὴ σημασία τῶν παντοίων κοινωνικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν ποικίλων πολιτικῶν ἰδρυμάτων», «ἡ πολιτικὴ προοπτικὴ τῆς ἐκδομηχανίσεως τῶν χωρῶν καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κοινοτήτων».

Τὸ ἔργον τῶν ἐπιτροπῶν τούτων διεκρίνετο εἰς δύο στάδια· κατὰ τὸ πρῶτον τούτων συνεζητοῦντο τὰ ἐκ τῆς ραγδαίας ἀλλαγῆς ἀναφύμενα προβλήματα, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον τὰ θέματα τῆς εὐθύνης καὶ τῶν δυνατοτήτων τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

Ἐπὶ τῇ θάσει ὄλων τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πορισμάτων, συνετάγησαν τρεῖς ἐκθέσεις, μία ἐξ ἐκάστου τμήματος, αἵτινες καὶ ὑπεβλήθησαν τὴν προτελευταίαν ἡμέραν τῆς Συνδιασκέψεως ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ὀλομελείας αὐτῆς. Ἐπὶ τῶν ἐκθέσεων τούτων περιωρίσθησαν ἅπασαι σχεδὸν αἱ συσκέψεις τῆς ὀλομείας κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας. Κατ' αὐτὰς ἐγένοντο πολλαὶ ἀξιόλογοι παρατηρήσεις καὶ τροπολογίαι· μερικοὶ ἐκ τῶν συνέδρων ὑπέβαλον μάλιστα καὶ ἐγγράφους προτάσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνδιασκέψεως ἔληξαν τὴν ἑσπέραν τῆς 2ας Αὐγούστου κατόπιν ἐμπνευσμένης ὁμιλίας τοῦ Προέδρου καθηγητοῦ de Vries, ὅστις, παρὰ τὴν δξύτητα τῶν ἐκ τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς προβλημάτων, διεκήρυξε τὴν αἰσιοδοξίαν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὡς καὶ τὴν ἐλπίδα ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἠὲ χαρίστησε δὲ ἐν συνεχείᾳ τὰς ἑλληνικὰς ἀρχὰς καὶ πάντα τοὺς ἐργασθέντας καὶ ὀπωσδήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως. Μετὰ ταῦτα, οἱ σύεδροι παρηκολούθησαν ἀπογευματινὴν Λειτουργίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Εὐαγγελικῆς Κοινότητος, τὴν πρῶταν δὲ τῆς 3ης Αὐγούστου ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἐκεῖ ἐργασίας ἐτέραις Συνδιασκέψεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Γ'. Ἐκθέσεις

Ἡ ἔκθεσις τοῦ πρώτου τμήματος ἐπιγράφεται: «Ὁ ἄνθρωπος τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς - ἐκπολιτιστικῆς ἀλλαγῆς». Ἐν ἀρχῇ ταύτης, τονίζεται ἡ ἔναντι τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς εὐθύνη τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δικαιολογεῖται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας ταύτης ἀλλαγῆς. Ἐν συνεχείᾳ ἐκφράζεται ἡ διαπίστωσις, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος, ἐξερχόμενος ἐκ τῶν παλαιῶν μορφῶν τῆς ζωῆς, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸν ἀνθρωπισμὸν του καὶ τὴν ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον ὀρθὴν θέσιν του καὶ νὰ ἐκπέσῃ οὕτω τοῦ προορισμοῦ του. Ἀκολούθως, χαρακτηρίζεται γενικῶς ἡ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ὡς νέα κλήσις τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ τεχνικὴ πρόοδος ἐξαίρεται ὡς πραγματικῆς παρέχουσα δυνατότητας εὐτυχίας καὶ καταστροφῆς, διὸ καὶ θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἐπ' αὐτῆς ὁ ἠθικὸς ἔλεγχος. Ἀναγνωρίζεται, ὅτι ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς ἀνοίγει νέους δρόμους κινήσεως τῶν κατοίκων τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες διαδιούν ἐν πτωχείᾳ καὶ δὲν ἐγνώρισαν εἰσέτι τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Ὑπογραμμίζονται καὶ τὰ ἀρνητικὰ σημεῖα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἧτοι ἡ δι' αὐτοῦ εὐκολωτέρα ἀθέτησις τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιών καὶ ἡ παρεξήγησις τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ ὑπὸ ἠθικὸν ἔλεγχον τεχνικὴ πρόοδος ἀποβαίνει παράγων οὐσιαστικὸς καὶ αὐτῆς τῆς πνευματικῆς προόδου.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς οἰκογενείας, γίνονται καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως αἰσθηταὶ αἱ πολλαὶ δυσκολαί, τὰς ὁποίας εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Συνδιάσκεψις, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς μεγάλης ἠθικῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν σήμερον διέρχεται ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας, οὐ μόνον εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην. Τὸ θέμα τῆς οἰκογενείας ἀναγνωρίζεται ὡς τὸ πλέον περίπλοκον πρόβλημα τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Ἡ χειραφέτησις τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἡ εὐκολὸς ἐγκατάλειψις ἡλικιωμένων καὶ ἀσθενῶν, τὰ κηρύγματα τῆς ἀποστειώσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων, ἡ ὀλονὲν ἐπεκτεινομένη νέα μορφή τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν δὲν ἀποδέχονται αἱ Ἐκκλησίαι, ἡ ἰδιάζουσα περίπτωσις τῆς πολυγαμίας τῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἡ ἀποψις καθ' ἣν τὸν ἐκ παραδόσεως θεσμὸν τῆς οἰκογενείας συνιστοῦν στοιχεῖα κοινὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς, ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν προβολὴν τῆς περὶ «ἀπομυθεύσεως» («Entmythologisierung») τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας σκέψεως, τῆς ἀναθεώσεως δηλαδὴ τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ τῆς ἀπογυμνώσεώς του ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἀντιλήψεων τῆς παραδόσεως. Ἡ ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο συμβολὴ τῶν Ὀρθοδόξων ἀντιπροσώπων συνετέλεσεν, ὥστε νὰ διατυπωθῇ καὶ ἐν τῇ ἐκθέσει ἡ χριστιανικὴ ἐννοία τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ (ἢ ἐν ἀγάπῃ συμβίωσις, ἡ ἰσότης, ἡ κοινοκτημοσύνη, ἡ ἀμοιβαιότης τῶν καθηκόντων καὶ τῶν εὐθυνῶν, καὶ ἡ Χριστῶ πνευματικὴ πρόοδος) ἐκφράζονται καλύτερον διὰ τῆς μονογάμου οἰκογενείας. Πέρα τούτων τονίζεται, ὅτι ἡ θέσις τῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῆς πολυγαμίας τῶν ἄλλων χωρῶν ἀπαιτεῖ εἰδικωτέραν μελέτην.

Ἐπὶ τοῦ φυλετικοῦ θέματος παρατηρεῖται, ὅτι αἱ διάφοροι φυλαὶ ἀποτελοῦν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι αἱ διαφοραὶ τοῦ χρώματος, τῆς φυσιογνωμίας, τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς καταγωγῆς ἐκφράζουν τὸν πλοῦτον τῆς θείας δημιουργίας. Τονίζεται, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ διαβίωσις πάντων ἐν συναδελφώσει. Αἱ ἕνεκα τῶν φυλετικῶν διακρίσεων παρουσιαζόμεναι δυσκολίαι ἁρμονικῆς διαβίωσης ἀποτελοῦν ἀταξίαν, τὴν ὁποῖαν συνειδητοποιεῖ ἡ ἐν Χριστῷ ἀπολύτρωσις, ὡς ἀπευθυνόμενη πρὸς πάντας, ἀνεξαρτήτως φυλετικῶν διαφορῶν· αὗται πρέπει νὰ παραμερίζωνται χάριν τῆς ἐν τῷ Χριστῷ ἐνότητος. Ἡ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο, καθόσον δι' αὐτῆς παρέχονται νέαι δυνατότητες συνεργασίας καὶ συναδελφώσεως τῶν λαῶν, ἡ συνεργασία τῶν ὁποίων συνεπάγεται καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ τὴν δημιουργίαν μιᾶς καλυτέρας προοπτικῆς διὰ τὸ μέλλον. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ μεγάλη εὐθύνη τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν δι' αὐτῶν ὀρθὴν κατεύθυνσιν τῶν λαῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἡγετῶν τῶν χωρῶν, καὶ ὑποδεικνύεται ἡ ἀνάγκη συστάσεως εἰδικοῦ τμήματος μελέτης τοῦ βλοῦ προβλήματος.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐξαίρεται κατὰ πρῶτον ἡ ἀξία τῆς ἐντὸς τῆς κοινωνίας ἐκπληρώσεως τοῦ θείου προορισμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ τονίζεται, ὅτι ἡ πραγματικὴ διαπαιδαγώγησις πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητος ἐνὸς ἐκάστου διὰ τῆς παροχῆς πάσης δυνατότητος πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν χαρακτηριστῶν καὶ τῶν ἰκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ ἀνάγκη κοινωνικῆς ἀλλαγῆς δημιουργεῖ καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν πλεῖστα ὄσα προβλήματα, διὸ καὶ ἐπιβάλλεται, ὅπως οἱ δι' αὐτὴν ὑπεύθυνοι γνωρίζωσι καλῶς ἐνώπιον πόσον ἀντιτιθεμένων καὶ συνεχῶς μεταβαλλομένων ἀντιλήψεων εὐρίσκονται σήμερον οἱ νέοι. Ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς τεχνικῆς μορφώσεως· εἰς ἀντιμετώπισιν δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς δημιουργουμένων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν προβλημάτων, ὑποστηρίζεται ἡ ἀνάγκη ἐπεκτάσεως καὶ τῆς ἐξωσχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας.

Ἐπὶ τῆς εὐθύνης τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἔναντι τῶν προβλημάτων τῆς ραχδαίας ἐκπολιτιστικῆς ἀλλαγῆς καὶ τῶν δυνατοτήτων δράσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τονίζεται, ὅτι ὀπισθεν τῆς ἀλλαγῆς ταύτης δρᾷ αὐτὸς ὁ Θεός, καλῶν τὰς Ἐκκλησίας εἰς συνεργασίαν, δυναμένην νὰ πραγματοποιηθῇ· α) διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, β) διὰ τῆς προσαρμογῆς τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου εἰς τὰς πνευματικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς καὶ γ) διὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ θαυτέρου προφητικοῦ νοήματος εἰς τὴν ραχδαίαν κοινωνικὴν ἀλλαγὴν. Ὡς πρὸς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, βεβαιοῦται ὅτι, ἐντὸς τῶν περιοχῶν τῆς ραχδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, παρέχονται νέαι δυνατότητες διεισδύσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς πρὸς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, συνιστᾶται ἡ προσαρμογὴ τοῦ τελετουργικοῦ καὶ ἡ ἀμεσοὶ ἐπικοινωνία τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς ραχδαίας ἀλλαγῆς, δι' ἔργων κοινωνικῆς ἀντιλήψεως, ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς. Τονίζεται, ὅτι δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ἀγνοηται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ψυχικὸν κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῆ σήμερον ὁ ἄνθρωπος, διὸ καὶ ἐπιβάλλεται ἡ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐρμηνεία τῶν προβλημάτων τῆς ραχδαίας ἀλλαγῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς

χριστιανικής πίστεως, ὅπερ σημαίνει τὴν ἀνάγκην προσαρμογῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος πρὸς τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα. Ὡς ἀπόδοσις δὲ τοῦ ὄρθου προφητικοῦ νοήματος εἰς τὴν ραγδαίαν κοινωνικὴν ἀλλαγὴν νοεῖται, ὅτι διὰ ταύτης ὁ Θεὸς παρακινεῖ τὸν κόσμον εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς αἰωνίου Βασιλείας Του. Αἱ Ἐκκλησίαι, ὡς φύλαξ τῶν πολιτῶν τῆς Βασιλείας ταύτης, συμβάλλουν τὰ μέγιστα διὰ τῆς περιφρουρήσεως τούτων ἔναντι τῶν κινδύνων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

Ἡ Ἐκθεσις τοῦ δευτέρου τμήματος ἐπιγράφεται «Ἡ χριστιανικὴ εὐθύνη ἔναντι τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως». Ἐν αὐτῇ καθορίζονται ἡ φύσις τῆς ραγδαίας οἰκονομικῆς ἀλλαγῆς, ἡ πρὸς αὐτὴν δυναμισμὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ παράγοντες τῆς ἀλλαγῆς ταύτης· τονίζεται ἐν συνεχείᾳ, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εὐρίσκεται, εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ἐνώπιον μιᾶς τεραστίας οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, ἐπηρεαζούσης τὰ μέγιστα τὴν ζωὴν τῶν ἐκεῖ ἀνθρώπων, διὸ καὶ θεωρεῖται ἐπιβεβλημένη ἡ ἐκ μέρους τῶν Χριστιανῶν καλὴ γνῶσις τῆς οἰκονομικῆς ταύτης ἐξελίξεως. Ἀκολουθῶς, ἐξετάζονται οἱ ἐσωτερικοὶ καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ παράγοντες τῆς ἀλλαγῆς ταύτης, ἤτοι ἡ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν τούτων γνῶσις τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων πλουσιωτέρων χωρῶν, ἡ ὀργάνωσις τῆς ἰδίας αὐτῶν οἰκονομικῆς ζωῆς ἐπὶ ἐθνικῶν πλέον θάσεων, ἡ τάσις πρὸς οἰκονομικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, ὁ ἀντίκτυπος τῆς διεθνoῦς ἀγορᾶς καὶ τῆς συνεχῶς αὐξανομένης διεθνoῦς καταναλώσεως, ἡ ὀλονὲν αὐξανομένη διεθνῆς οἰκονομικὴ καὶ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἡ καταπληκτικὴ πρόοδος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐξάιρεται ἡ ἀξία τῆς προσπάθειας τοῦ Χριστιανικοῦ κόμου πρὸς μίαν δυναμικὴν οἰκονομικὴν ἀλλαγὴν, δυναμένην νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν καὶ ὑποσχομένην τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη θὰ τελῇ συνεχῶς καὶ οὐσιαστικῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Μόνον οὕτω θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὑποταγὴ τῶν ἀγαθῶν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς τεχνικῆς προόδου εἰς τὰ σχέδια τοῦ Θεοῦ. Ἐν συνεχείᾳ, χαρακτηρίζεται ἡ μὲν τεχνικὴ πρόοδος ὡς ἔκφρασις τῆς χάριτος καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, πᾶσα δὲ νέα ἀλλαγὴ ὡς μία νέα εὐκαιρία ἀποκαλύψεως τῆς πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Τονίζεται, ὅτι τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς παρέχονται πρὸς δόξαν Θεοῦ, ἤτοι διὰ τὸ γενικὸν καλόν· τὰ πάντα προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπευθύνονται πρὸς ὅλους, ἀνευ διακρίσεων. Διὰ τοῦτο, αἱ ἀδικίαι παντοῦ παρουσιάζονται ὡς μέγα κοινωνικὸν σκάνδαλον καὶ διὰ τοῦτο αἱ πλουσιώτεροι χώραι ἔχουν τὴν μεγαλυτέραν εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἡ συνεργασία τῶν πλουσίων μετὰ τῶν πτωχῶν χωρῶν πρὸς παροχὴν θάσεων οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας θεωρεῖται ὑποχρέωσις ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑποδούλωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὕλην καὶ ἡ ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως ταύτης ἀπώλεια τῆς πνευματικότητός του καὶ αὐτῆς τῆς προσωπικότητός του χαρακτηρίζονται ὡς οἱ μεγαλύτεροι κίνδυνοι τῆς ραγδαίας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἀκολουθῶς, ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρεται εἰς τοὺς παράγοντας μιᾶς κατευθυνομένης οἰκονομικῆς ἀλλαγῆς· οὗτοι εἶναι τὸ κεφάλαιον, ἡ διαχείρισις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐργασία. Τὸ κεφάλαιον χαρακτηρίζεται ὡς ἡ θάσις τῆς ἰδιωτικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας· τονίζεται δέ, ὅτι τὸ ἐξῶθεν προερχόμενον κεφάλαιον δημιουργεῖ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας προβλήματα

ψυχολογικής καὶ πολιτικῆς ἐξαρτήσεως, διὸ καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἢ ἐπὶ τῶν χορηγῶν τοῦ κεφαλαίου ἠθικὴ ἐπίδρασις τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ σημασία τῆς διαχειρίσεως τοῦ κεφαλαίου, εἴτε ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων, εἴτε ὑπὸ τῶν διαφόρων οικονομικῶν ὀργανισμῶν, εἶναι μεγίστη. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἐνδιαφερθῇ πρὸς σύστασιν ἰδρυμάτων, δι' ὧν θὰ καταστῇ δυνατὴ μία ὑπεύθυνος διαχείρισις τοῦ κεφαλαίου, πρὸς μεγαλυτέραν δυναμικὴν ἀνάπτυξιν τῶν οικονομικῶν θάσεων τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἐργασία παρέχει εἰς τὸν ἐργατικὸν κόσμον τὸ δικαίωμα τῆς πλήρους συμμετοχῆς εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως, διὰ τοῦτο καὶ τὰ στοιχειώδη διαβιώσεως καὶ πάντα τὰ νέα ἐπιτεύγματα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ πρέπει νὰ εἶναι προσιτὰ εἰς πάντας, ἐκ παραλλήλου ὅμως καὶ αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις πρέπει νὰ τελοῦν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστοίας. Περαιτέρω, δικαιολογεῖται τὸ ἐπὶ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐνδιαφέρον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ τῆς ἠθικῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων τῆς οικονομικῆς ἀλλαγῆς, ὀφειλομένης εἰς τὴν κατάργησιν τῶν ἀξιών τοῦ παρελθόντος, εἰς τὸν οικονομικὸν ἀνταγωνισμόν, εἰς τὰς δυσκολίας ἐλέγχου τῆς οικονομικῆς διαχειρίσεως καὶ εἰς τὰς μεγάλας ἀνάγκας τοῦ συνεχῶς αὐξανομένου πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Οὕτω, τονίζεται, ὅτι οὐδεμία οἰκονομία δύναται ποτὲ νὰ φθάσῃ τὸ τέλειον. Ἡ Ἐκθεσις ἀναφέρεται περαιτέρω εἰς τὴν διὰ τῆς ἀστυφιλίας οικονομικὴν ἐξαθλίωσιν τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, εἰς τὰς δυνατότητας οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀστικῶν πληθυσμῶν καὶ εἰς τὴν εὐθύνην τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν εἰδικῶν τούτων περιπτώσεων, ὡς καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν Ὁργανώσεων δυνατότητα ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐκάστοτε προβλημάτων.

Εἰς τὸ τέλος τῆς Ἐκθέσεως, διατυποῦνται γενικὰ τινα συμπεράσματα, διὰ τῶν ὁποίων ὑποδεικνύεται ἢ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀξίωσις πρὸς βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν ὄρων τῆς ζωῆς τῶν ὑπαναπτύκτων λαῶν. Ἡ ὀργάνωσις τῆς οικονομικῆς ζωῆς τοῦ κόσμου καὶ ἡ δικαία κατανομή τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς θεωρεῖται δυνατὴ διὰ τῆς συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν ἀρμόδιων διεθνῶν ἰδρυμάτων, ὁμοίως καὶ ἡ καλὴ διαχείρισις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν περιοχῶν, διὰ τῆς εἰς ταύτας ἐγκαταστάσεως κέντρων διεθνοῦς ἐπιτηρήσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ δημιουργία καταλλήλου κλίματος μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων, διὰ τῆς ἐνδεδειγμένης ὑπὲρ αὐτῶν κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς φροντίδος.

Ἡ Ἐκθεσις τοῦ τρίτου τμήματος τῆς Συνδιασκέψεως φέρει τὸν τίτλον «Ἡ Χριστιανικὴ εὐθύνη ἐναντι τῆς πολιτικῆς καταστάσεως». Ἐν ἀρχῇ τῆς Ἐκθέσεως τονίζεται, ὅτι ἡ θεμελίωσις τῆς Χριστιανικῆς εὐθύνης ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν διαφόρων χωρῶν βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐξαίρεται ἡ «μαρτυρία», ἣτοι ἡ ἔμπρακτος ἀπόδειξις τῆς Ἐκκλησίας ἐν κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία» διαδίδονται πολλοὶ κίνδυνοι εἰς τὰς χώρας τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, καθόσον εἰς ταύτας δὲν ὑπάρχουσιν ἱστορικαὶ παραδόσεις ὡς πρὸς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, αἱ δὲ κατὰ καιροῦς κυβερνήσεις, ἀνλαμβάνουσαι τὸ ἔργον τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, καλλιεργοῦν πολλάκις μόνον τὸ κοσμικὸν πνεῦμα, εἴτε ἐκ συστήματος εἴτε ἐξ ἀδιαφορίας πρὸς

τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν συνεχείᾳ τονίζεται, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας καθιστᾷ πάντοτε καὶ πανταχοῦ δυνατὴν τὴν παρουσίαν καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας, αἱ πρὸς τὴν ὁποίαν ἀντιθέσεις ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ εἰς τὰς καλύτερον ὀργανωμένους κοινωνίας. Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία παρέχει πάντοτε τὴν δυνατότητα συστάσεως ἰδρυμάτων πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο συνιστᾶται καὶ ἡ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων συνεργασία ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ, πρὸς ἀμοιβαίαν βελτίωσιν τῆς ἰδίας ἐκάστου θέσεως. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀναμίξεως τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν χωρῶν, τονίζεται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ὅπως ἀντιδρᾷ εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα, τῶν ὁποίων τὰ πολιτικὰ προγράμματα θίγουν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου. Περαιτέρω ὑποστηρίζεται, ὅτι ὁ σχηματισμὸς Χριστιανικῶν πολιτικῶν κομμάτων συμβάλλει συνήθως εἰς παρεξηγήσεις καὶ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκτὸς τούτου πᾶσα πολιτικὴ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας μετὰ πολιτικῶν κομμάτων εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως εἰς βῆρος τῆς πνευματικότητος τῶν Ἐκκλησιῶν. Παρὰ ταῦτα, ἐξαιρέται ἡ μεγάλη προσφορά τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν χωρῶν, ἡ παρεχομένη κατὰ τὰς διαφόρους ἀνωμάλους περιστάσεις τῆς ἱστορίας. Τονίζεται ἐπίσης, ὅτι εἰς πολλὰς χώρας ἐπιβάλλεται ἡ προσέγγισις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ταυτίζονται οἱ σκοποὶ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς τῆς Πολιτείας. Ὡς πλέον ἐνδεδειγμένη ὑποχρέωσις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ θέματος θεωρεῖται ἡ στενὴ πνευματικὴ ἐπαφή αὐτῆς μετὰ τῶν πολιτικῶν προσώπων. Τέλος, συνιστᾶται καὶ ἡ ἴδρυσις πολιτικῶν ἰδρυμάτων, πρὸς παγίωσιν τῆς κοινωνικῆς τάξεως, τῆς διεθνούς εἰρήνης καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν πολιτικῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

Ὡς πρὸς τὸν ἐθνικὸν δυναμισμόν τῶν περιοχῶν τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, διαπιστοῦται, ὅτι οὗτος ἀπορρέει ἐκ τοῦ λυτρωτικοῦ χαρακτήρος, τὸν ὁποῖον προσλαμβάνει, εἰς τὰς εἰδωλοκρατικὰς ἰδίαι κοινωνίας, ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους, ἡ μόνη ἐκφράζουσα τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐνότητα τῶν λαῶν τούτων. Ἄλλοι παράγοντες τοῦ ἐθνικοῦ δυναμισμοῦ τῶν περιοχῶν τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ ἔγνοσις ἀξίωσις τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου, ὡς καὶ ἡ διευρυνομένη διεθνὴς συνεργασία. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐξαιρέται ἡ ἀνάγκη συμβολῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν βιοῦς καὶ ὑπευθύνου ἐθνισμοῦ. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἀποβαίνει ἐπιτακτικώτερα, διότι αἱ Ἐκκλησίαι εὐκόλως παρεξηγοῦνται ἐκ μέρους τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν, ὡς ταυτιζόμεναι πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν δυτικῶν χωρῶν, ἐξ ὧν προέρχονται αἱ ἱεραποστολαὶ ἀποστολαί.

Εἰς τὸ τέλος τῆς Ἐκθέσεως, καὶ ἐν εἰδει παραρτήματος, γίνεται λόγος περὶ τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος τῆς εἰς τὰς χώρας τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς παρουσιαζομένης βιομηχανικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Διὰ τῶν ἐκθέσεων γίνεται φανερόν, ὅτι κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνιολογικῆς Συνδιασκέψεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξεν ἡ προσπάθεια καθορισμοῦ τῆς εὐθύνης τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου ἔναντι τῶν χωρῶν τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

Καὶ αἱ τρεῖς ὡς ἀνωτέρω ἐκθέσεις συνεπληρώθησαν διὰ πολλῶν τροπολο-

γιών κατά τὰς τελευταίας συνεδριάσεις τῆς δλομελείας τῆς Συνδιασκέψεως. Ἐν συνεχείᾳ, αὐταὶ ἔτυχον περαιτέρω ἐπεξεργασίας ὑπὸ τῆς ἐπακολουθησάσης ἐτέρως Συνδιασκέψεως τῆς Ἐπιτροπῆς Διεθνῶν Ὑποθέσεων τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν («Committee of the Churches on International Affairs») ἐν Spital τῆς Αὐστρίας, ἐνθα καὶ διευτυπώθησαν ὀριστικῶς τὰ συμπεράσματα τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ συμπεράσματα ταῦτα ὑπεβλήθησαν, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὴν δλομέλειαν τοῦ ἐν Ρόδῳ, ἀπὸ 19-27 Αὐγούστου 1959, γενομένου Συνεδρίου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐπικύρωσιν· ἀκολούθως ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς μικρὸν τομίδιον ἐξ 104 σελίδων ὑπὸ τὸν τίτλον «Dilemmas and opportunities. Christian action in rapid social change, Geneve 1959».

Εἰς τὰ ἐκτεθέντα ἐνταῦθα περὶ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπιβάλλεται, ὅπως προστεθῶσι καὶ τὰ κύρια σημεῖα τῶν ἐν Ρόδῳ γενομένων συζητήσεων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ρόδῳ Συνεδρίου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐτονήθη κατ' ἀρχὴν ἢ ἀνάγκη οὐ μόνον τῆς συνεχίσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, ἀκόμη καὶ ἐὰν αὐταὶ, ἐλλείψῃ χρημάτων, θὰ ἐγίνοντο εἰς βάρος τῆς παρεχομένης βοήθειας. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπεκρότησαν ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, διατυπώσαντες μάλιστα καὶ διαφόρους προτάσεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς καλυτέρας μελέτης τῶν προβλημάτων τούτων. Ὡς εἶναι φυσικόν, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν χωρῶν τούτων ἀνεφέρθησαν, διὰ τῶν προτάσεων των, εἰς πολλὰς εἰδικὰς κατὰ τόπους περιπτώσεις.

Τὸ Συνέδριον τῆς Ρόδου ἀπασχόλησαν εἰδικώτερον καὶ τὰ κάτωθι θέματα :

1) Ἡ ἐξεύρεσις τρόπου ἐνεργείας πρὸς υἰοθέτησιν τῶν πορισμάτων τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς οὐσιαστικωτέρας συμβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

2) Ἡ ἀνάγκη ἀναπτύξεως, ἐντὸς τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, νέων τομέων δράσεως, καὶ διὰ τὴν πληρεστέραν μελέτην, καὶ διὰ τὴν οὐσιαστικωτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν παντοίων προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀπεφασίσθη· α) ὅπως πραγματοποιηθῶσι τὰ ἤδη μελετηθέντα σχέδια δράσεως εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Βορείου Ρωδεσίας, τῆς Βραζιλίας, τῆς Κένυα καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ β) ὅπως συσταθῶσι καὶ ἄλλα εἰδικὰ ἰδρύματα κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰνστιτούτου ἐρευνῶν τῆς πόλεως Bangalore τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ κέντρου τοῦ Mindolo τῆς Βορείου Ρωδεσίας.

3) Ἡ ἀνάγκη παρακολουθήσεως τῆς ὄλης ἐξελίξεως τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς : α) διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς διατυπώσεως εἰδικῶν κατὰ τόπους συμπερασμάτων, καὶ διὰ τῆς ἀνακοινώσεως τούτων καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας πρὸς ἀμοιβαίαν ἐκμετάλλευσιν τῆς πείρας τῶν διαφόρων ἐρευνητῶν· β) διὰ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν φαινομένων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς μιᾶς ἐκάστης περιοχῆς

πρὸς τὰ ἀντίστοιχα φαινόμενα τῶν χωρῶν τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Δύσεως· γ) διὰ τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τὰς χώρας τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, εἴτε δι' ἐπισκέψεων τῶν ἐπιτελῶν καὶ συμβούλων αὐτοῦ, εἴτε διὰ κατὰ τόπους εἰδικῶν συνεδρίων.

4) Ἡ ἀνάγκη συνεργασίας τῶν Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς κοινωνιολογικῶν ἐπιστημονικῶν ἰνστιτούτων καὶ λοιπῶν ὑπηρεσιῶν κοινωνικῆς ἐρεύνης, ἰδιαίτερα δὲ μετὰ τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδαστηρίων κοινωνιολογίας.

5) Ἡ ἀνάγκη δημιουργίας ἐπαφῶν μετὰ περιοχῶν, ἔνθα οὐδεμία σχετική προσπάθεια ἐγένετο μέχρι σήμερον, ὡς λ.χ. εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Καραβαϊκῆς (Caribbean), τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τῆς Μαδαγασκάρης, τοῦ Νοτίου Εἰρηικοῦ καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς.

6) Ἡ ἀνάγκη παρακολούθησεως τῶν ἐρευνῶν συγγενῶν ὀργανισμῶν, ὡς τῆς UNESCO.

7) Ἡ ἀνάγκη προωθήσεως τῆς προτάσεως τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Συνδιασκέψεως, περὶ συστάσεως διεθνοῦς οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ, λειτουργοῦντος ὑπὸ διεθνή ἔλεγχον, πρὸς ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, διὰ τῆς παροχῆς πάσης τεχνικῆς βοήθειας ἐπὶ τῇ θάσει χριστιανικῶν κριτηρίων, ὑπαγορευμένων κατὰ τὰς εὐθύνas τῶν Ἐκκλησιῶν.

8) Ἡ ἀνάγκη διαφωτίσεως τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης, Κυβερνήσεων, διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἰδρυμάτων καὶ τῶν πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεων, πρὸς παροχὴν βοήθειας. Ἡ διαφώτισις αὕτη ἀπεφασίσθη, ὅπως ἐπιδιωχθῆ· α) διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν προαναφερθέντων δύο εἰδικῶν βιβλίων τῶν Dr. E. de Vries, καὶ Paul Abrecht, εἰς λίαν εὐθηνὰς ἐκδόσεις, ἵνα οὕτω καταστῆ δυνατὴ ἡ εὐρυτάτη τούτων κυκλοφορία καὶ β) διὰ τῆς συντάξεως «Ὁδηγοῦ» ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς.

9) Ἡ καλυτέρα ὀργάνωσις τῆς παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀρμοδίας ὑπηρεσίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς εἰς ἀνεξάρτητον ἴδρυμα, ἵνα δυναθῆ, διὰ τῆς συνεργασίας μάλιστα αὐτοῦ μετὰ τῆς διεθνοῦς ὑπηρεσίας ἱεραποστολῶν, καὶ ἀντιμετώπιση ἀποτελεσματικώτερον τὰ ἐκ τῆς ταχείας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς σοβαρώτατα πνευματικὰ προβλήματα.

10) Ἡ ἀνάγκη ἀναπτύξεως τῶν θεμάτων τῆς ραγδαίας κοινωνικῆς ἀλλαγῆς ἐνώπιον τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἐν Νέῳ Δελχί τῶν Ἰνδιῶν Γ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡς ἐτονίσθη, ἡ ἀνάπτυξις αὕτη πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ οὐσιαστικῶν στοιχείων καὶ ἐπὶ ἀποδεδειγμένως θετικῶν πορισμάτων, ἵνα προκαλέσῃ ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ σχετικὴ εἰσήγησις ἀνετέθη εἰς τὸν Ὀλλανδὸν καθηγητὴν τῆς Κοινωνιολογίας Dr. E. de Vries (*).

(*) Περὶ τῶν ἀποφάσεων τούτων τοῦ Συνεδρίου τῆς Ρόδου, ὅρα τὸ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκδοθὲν σχετικὸν βιβλίον, ὑπὸ τὸν τίτλον «World Council of Churches. Minutes and Reports of the twelfth Meeting of the Central Committee - Rhodes, Greece, August 19 - 27, 1959, Geneva 1959» σελ. 182 - 188.